

IV

(Paziņojumi)

EIROPAS SAVIENĪBAS IESTĀŽU UN STRUKTŪRU SNIEGTI PAZIŅOJUMI

PADOME

Padomes un Komisijas 2015. gada kopīgais ziņojums par to, kā tiek īstenots atjauninātais regulējums Eiropas sadarbībai jaunatnes jomā (2010–2018)

(2015/C 417/03)

Jauniešu cilvēkkapitāls un sociālais kapitāls ir viena no Eiropas lielākajām vērtībām nākotnē. Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm jāiegulda potenciālā, kāds prasmju, radošuma un daudzveidības ziņā ir 90 miljoniem Eiropas jauniešu.

Ekonomikas krīze īpaši smagi skārusi jauniešus. Tā ir palielinājusi plaisu starp tiem, kuriem ir vairāk iespēju, un tiem, kuriem ir mazāk iespēju. Dažas jauniešu grupas ir arvien vairāk izstumtas no sociālās un pilsoniskās dzīves sfērām. Vēl ļaunāk – daži jaunieši ir pakļauti izstāšanās, marginalizācijas vai pat vardarbīgas radikalizācijas riskam.

Šā iemesla dēļ Komisija un dalībvalstis 2013.–2015. gadā turpināja kopīgi strādāt, lai uzlabotu jauniešu nodarbināmību, iekļautos darba tirgū, sociālo iekļaušanu un līdzdalību. Ņemot vērā pieaugošo sociālekonomisko nošķiršanu, ar politikas palīdzību jāturpina risināt dziļās sociālās problēmas, ar kurām saskaras daudz jauniešu. Mums ir jāapzina ilgtspējīgi risinājumi, kas ļautu apkarot jauniešu bezdarbu, stiprinātu sociālo iekļaušanu un novērstu vardarbīgu radikālizāciju. Tādēļ ES un dalībvalstu līmenī ir vajadzīga sistemātiskāka sadarbība tādās politikas jomās kā nodarbinātība, izglītība, apmācība, nediskriminācija, sociālā politika, pilsoniskums (tostarp Savienības kontekstā) un jaunatne, kā arī kultūra, sports un veselība.

Sadarbības regulējumam jaunatnes jomā ⁽¹⁾ 2016.–2018. gadā vajadzētu būt vēršam uz to, lai radītu iespējas lielākam skaitam jauniešu no dažādām sabiedrības grupām, jo īpaši tiem, kuriem draud atstumtība. Tam jāpalīdz tiem atrast kvalitatīvas darbvietas un piedalīties sociālajā dzīvē. Saskaņā ar programmu “Erasmus+” piešķirtais ES finansējums papildinās politisko sadarbību tādās jomās kā darbs ar jaunatni, brīvprātīgas darbības un līdzdalība demokrātiskajās norisēs. Citi instrumenti – Eiropas Sociālais fonds (ESF) un Jaunatnes nodarbinātības iniciatīva (JNI) – nodrošinās finansējumu, kas paredzēts jauniešu iekļaušanai darba tirgū un viņu cilvēkkapitāla attīstīšanai.

1. Ievads

ES atbalsta jauniešu nodarbinātību, nodarbināmību un sociālo iekļaušanu, jo īpaši saskaņā ar ES darbvietu, izaugsmes un ieguldījumu programmu, stratēģiju “Eiropa 2020” un, izmantojot ES fondus, piemēram, *Erasmus+*, ESF un JNI.

Turklāt ES atbalsta, koordinē un papildina dalībvalstu darbības, izmantojot sadarbības regulējumu jaunatnes jomā saskaņā ar LESD 6. un 165. pantu. Sadarbības regulējums, kurā ES un dalībvalstis ir aicinātas:

— radīt plašākas un vienlīdzīgas iespējas visiem jauniešiem izglītībā un darba tirgū, un

⁽¹⁾ Padomes 2009. gada 27. novembra Rezolūcija par atjauninātu regulējumu Eiropas sadarbībai jaunatnes jomā (2010–2018) (OV C 311, 19.12.2009., 1. lpp.).

— veicināt visu jauniešu aktīvu pilsoniskumu, sociālo iekļaušanu un solidaritāti.

Ar darbībām, tostarp pierādījumu vākšanu, savstarpēju mācīšanos un dialogu ar jauniešiem, regulējums atbalsta rīcību atstāj jomās: izglītība un apmācība, nodarbinātība un uzņēmējdarbība, veselība un labklājība, līdzdalība, brīvprātīgas darbības, sociālā iekļaušana, jaunatne un pasaule, un radošums un kultūra.

Šajā ziņojumā izvērtēts progress virzībā uz sadarbības regulējuma mērķiem un prioritātēm 2013.–2015. gadā. Izvērtējums veikts, pamatojoties uz novērtējumu par jauniešu situāciju un ES un dalībvalstu līmenī veiktajiem politikas pasākumiem.

2. Eiropas jaunieši šodien ⁽²⁾

Kopš 2013. gada krīzes izraisītās sekas joprojām lielā mērā ietekmē jauniešus. Pāreja no bērnības uz pieaugušo dzīvi ir kļuvusi sarežģītāka un individualizētāka. Šāda tendence kopš 2008. gada ir ievērojami pieaugusi. Šo pāreju raksturo būtiskas pārmaiņas – no izglītības uz darba dzīvi, no finansiālas atkarības uz sava budžeta pārvaldību, kā arī nepieciešamība iegūt patstāvību. Šajos procesos jaunieši ir pakļauti mainīgajiem ekonomiskajiem, sociālajiem un vides apstākļiem. Politikai būtu jāklūst par jauniešu sabiedroto ceļā uz šīm pārmaiņām, un tai būtu jāpalīdz tiem pilnībā īstenot savu potenciālu.

Turpmāk norādītie dati sniedz priekšstatu par 15–29 gadus vecu jauniešu situāciju. ⁽³⁾

Šī jauniešu paaudze ir labāk izglītota nekā jebkura cita...

Izglītības rādītāji liecina par pozitīvām tendencēm. Lai gan visā ES joprojām pastāv būtiskas atšķirības, izglītību priekšlaicīgi pametušo skaits pašlaik samazinās. ⁽⁴⁾

Augstākās izglītības ieguves rādītājs ir palielinājies no 33,8 % 2010. gadā līdz 37,9 % 2014. gadā. ⁽⁵⁾ Lai gan bezdarba līmenis terciāro izglītību ieguvušo personu vidū ES ir palielinājies, tas joprojām ir daudz zemāks nekā tiem, kuru izglītības līmenis ir viszemākais. Tomēr arī šīs grupas var saskarties ar nepietiekamas nodarbinātības problēmu un būt pārāk labi kvalificētas darba iespējām, kas tiek piedāvātas darbā tirgū.

Daudzi jaunieši veido sociālos tīklus, kas apvieno globālo savienojamību un saiknes ar vietējo kopienu: 2014. gadā 82 % jauniešu piedalījās tiešsaistes sociālajos tīklos. Jaunieši iesaistās jauna veida politiskajā līdzdalībā, nereti izmantojot sociālos plašsaziņas līdzekļus, bet vēlēšanās viņi piedalās retāk nekā vecāko paaudžu pārstāvji. Tomēr daudzi jaunieši joprojām ir aktīvi savas vietējās kopienas locekļi; 2014. gadā aptuveni katrs otrais jauniešs bija vismaz vienas organizācijas biedrs; katrs ceturtais jauniešs strādā brīvprātīgo darbu. ⁽⁶⁾ Šī diferencētā jauniešu iesaistīšanās aina liek apšaubīt pašreizējo izpratni par pilsoniskuma jēdzienu.

... taču krīze ir radījusi jaunu dalījumu

Daudziem jauniešiem ir grūtības atrast kvalitatīvas darbvietas, un šī problēma būtiski kavē viņu centienus kļūt patstāvīgiem. Lai gan kopš augstākā rādītāja 2013. gadā jauniešu bezdarbs vairumā dalībvalstu ir samazinājies, tas joprojām raisa nopietnas bažas: 8,7 miljoni Eiropas jauniešu nevar atrast darbu ⁽⁷⁾, un liela daļa jauniešu aizvien saskaras ar ilgtermiņa bezdarbu vai nelabprātīgu nepilnas slodzes darbu.

Kopumā 13,7 miljoni jauniešu nav nedz nodarbināti, nedz iesaistīti izglītībā vai apmācībā (NEET). ⁽⁸⁾ Gandrīz 27 miljoniem jauniešu draud nabadzība vai sociālā atstumtība. Nabadzības līmenis ir augstāks jauniešu vidū nekā sabiedrībā kopumā, un nelabprātīgs nepilnas slodzes darbs vai ilgstošs pagaidu darbs šo paaudzi pakļauj ilgtermiņa nabadzības riskam. ⁽⁸⁾

⁽²⁾ Sīkāku informāciju un datu avotus, uz kuriem balstīta analīze, skatīt Komisijas dienestu darba dokumentā SWD(2015)169 par jauniešu situāciju ES.

⁽³⁾ Ja vien nav norādīts citādi.

⁽⁴⁾ Eurostat rādītājs "personas, kas priekšlaicīgi pārtraukušas izglītību un apmācību" vecuma grupā no 18 līdz 24 gadiem ir samazinājies no 13,9 % 2010. gadā līdz 11,1 % 2014. gadā (augsts procentuālais rādītājs joprojām ir Spānijā, Itālijā, Maltā, Portugālē un Rumānijā).

⁽⁵⁾ Eurostat, iedzīvotāji vecumā no 30 līdz 34 gadiem ar iegūtu terciāro izglītību.

⁽⁶⁾ Eiropas barometra zibensaptauja Nr. 408, 2014. gads.

⁽⁷⁾ Eurostat, 2014. gads.

⁽⁸⁾ *Rising inequality: youth and poor fall further behind* (Pieaugoša nevienlīdzība – jaunieši un nabadzīgie atpaliek aizvien vairāk), ESAO, 2014. gads.

Bezdarbība, nabadzība un atstumtība neskar visus jauniešus vienādi. Tiem, kuriem jau dzīves sākumā ir bijis mazāk iespēju, ir tendence nonākt arvien nelabvēlīgākos apstākļos. Ir lielāka iespējamība, ka par NEET kļūs migrantu izcelsmes jaunieši, jaunieši ar zemu izglītības līmeni vai jaunieši, kuriem ir veselības problēmas.⁽⁹⁾ Tādu imigrantu izcelsmes jauniešu bezdarba līmenis, kas dzimuši iekšzemē, ir gandrīz par 50 % augstāks nekā citu ES jauniešu bezdarba līmenis.⁽¹⁰⁾

Paplašinās plaisa starp tiem jauniešiem, kuri mācās, ir pārliecināti, ka atradīs darbu, un iesaistās sociālajās, pilsoniskajās un kultūras norisēs – no vienas puses – un jauniešiem, kuriem ir maz cerību dzīvot piepildītu dzīvi un kam draud atstumtība un marginalizācija – no otras puses.

Šī nošķiršana draud pasliktināt sociālo struktūru un ilgtermiņa ekonomisko izaugsmi.⁽¹¹⁾ Ņemot vērā Eiropas iedzīvotāju novecošanu, visu jauniešu grupu integrācija (vienlaikus respektējot viņu daudzveidību) ir vēl vairāk nepieciešama un steidzama.

Jauniešiem, kuri ir šī nošķiruma nelabvēlīgajā pusē, ir grūtības paust savu politisko viedokli. Jo viņi ir mazāk izglītoti vai iesaistīti sociālajos pasākumos, jo viņi mazāk piedalās vēlēšanās, brīvprātīgajā darbā vai kultūras pasākumos.⁽¹²⁾ Piemēram, NEET mazāk nekā citi viņu vienaudži uzticas publiskajām iestādēm un retāk piedalās sociālajās un pilsoniskajās norisēs.

Neviens atsevišķs politikas virziens nedod risinājumu, taču visi politikas virzieni kopā var palīdzēt

Visi jaunieši ir pelnījuši, lai viņiem tiktu nodrošinātas taisnīgas un vienlīdzīgas iespējas, taču tam ir nepieciešami ilgtermiņa ieguldījumi. ES un dalībvalstīm to attiecīgajās kompetences jomās ir jāsakopo visi politikas virzieni, kas var palīdzēt uzlabot jauniešu izredzes.

Lai neseno pozitīvās iezīmes pārvērstu ilgstošā un ilgtspējīgā izaugsmē, ES ir veikusi pasākumus, kuru mērķis ir sekmēt jaunu darbvietu radīšanu, izaugsmi un ieguldījumus, tostarp centienus palīdzēt jauniešiem atrast kvalitatīvas darbvietas. ES un dalībvalstis var īstenot savus centienus, pamatojoties uz garantiju jauniešiem⁽¹³⁾, Eiropas Sociālo fondu un Investīciju plānu Eiropai.

Nodarbinātībai ir būtiska nozīme, taču tā ne vienmēr nodrošina pilnīgu iekļaušanu. Izglītība un apmācība var jauniešiem dot darba tirgū nepieciešamās prasmes, palīdzēt pārvarēt nevienlīdzību un sekmēt augšupejošu sociālo mobilitāti. Uzdevums, kas steidzami jārisina izglītības un apmācības jomā visā ES, ir pietiekami ātri veikt ieguldījumus un modernizāciju, lai izmantotu minēto potenciālu.⁽¹⁴⁾ Jaunatnes politika, kas darbojas ārpus skolas, arī var palīdzēt jauniešiem apgūt atbilstošu prasmju kombināciju, kas vajadzīga, lai tos sagatavotu dzīvei un darbam.

Jauniešiem vajadzētu būt iespējai augt iekļaujošās un plurālistiskās kopienās, kuru pamatā ir Eiropas demokrātiskās vērtības, tiesiskums un pamattiesības. Lai aizsargātu toleranci, daudzveidību un savstarpējo cieņu, ES Drošības programmā ir iekļauta rīcība ekstrēmistu vardarbības pamatcēloņu risināšanai un radikalizācijas novēršanai, tostarp sekmējot jauniešu iekļaušanu un līdzdalību.⁽¹⁵⁾ Ņemot vērā šogad notikušos teroristu uzbrukumus, kas sākās Parīzē un Kopenhāgenā, šīs sarežģītās problēmas ir kļuvušas vēl steidzamākas. Deklarācijā, kas pieņemta Parīzē 2015. gada martā, ES izglītības ministri un Komisija apņēmas īstenot turpmāku rīcību, lai saglabātu Eiropas vērtības.

3. ES un dalībvalstu rīcība 2013.–2015. gadā⁽¹⁶⁾

3.1. ES rīcība – nodarbināmība, iekļaušana un līdzdalība

Rīcība visās ES politikas jomās

Arī 2013.–2015. gadā galvenās prioritātes arvien bija jaunatnes nodarbinātība un nodarbināmība.

⁽⁹⁾ "NEET", Eurofound, 2012. gads un ESAO, 2015. gads.

⁽¹⁰⁾ Indicators of immigrant integration – Settling in 2015 (Imigrantu integrācijas rādītāji – situācija 2015. gadā), ESAO un Eiropas Komisijas kopīgs pētījums.

⁽¹¹⁾ In it together: why less inequality benefits all ("Nepieciešamība apvienot centienus – kāpēc no nevienlīdzības mazināšanas labumu gūtu visi?"), ESAO, 2015. gada maijs.

⁽¹²⁾ Eurobarometra zibensaptauja Nr. 408, 2014. gads.

⁽¹³⁾ Padomes lēmums par garantijas jauniešiem izveidi (OV C 120, 26.4.2013., 1. lpp.).

⁽¹⁴⁾ Kopīgais ziņojums izglītības un apmācības jomā 2020, COM(2015) 408.

⁽¹⁵⁾ COM(2015) 185.

⁽¹⁶⁾ Sīkāka informācija ir sniegta Komisijas dienestu darba dokumentā (SWD(2015)168) par rezultātiem, kas gūti, izmantojot atvērto koordinācijas metodi jaunatnes jomā http://ec.europa.eu/youth/policy/implementation/report_en.htm

Lai uzlabotu izglītības rezultātus un sasniegtu stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķus, dalībvalstis Eiropas pusgada ietvaros veica darbības, kuru mērķis bija mazināt izglītības priekšlaicīgu pamešanu un veicināt augstākās izglītības iegūšanu. To centieni pamatā bija stratēģiskā sistēma Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā, kā arī programma “Erasmus+”. Kopš 2012. gada saskaņā ar Padomes ieteikumu par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu dalībvalstis ir sākušas ieviest pasākumus, kas jauniešiem nodrošina iespēju pilnībā izmantot tās prasmes, ko viņi ir apguvuši ārpus formālās izglītības.

ES un dalībvalstis apņēmas jauniešu bezdarbu samazināt, atvieglojot pāreju no izglītības uz darba dzīvi. 2013. gadā kā strukturāla sistēma tika ieviesta garantija jauniešiem, lai viņiem četru mēnešu laikā pēc mācību pabeigšanas vai kļūšanas par bezdarbniekiem piedāvātu darbu, mācekļa praksi, stažēšanos vai tālāku izglītošanos. Jauniešu aktivizēšanai un nodarbinātībai no ESF un JNI tika atvēlēti vismaz EUR 12,7 miljardi. Aptuveni EUR 27 miljardi no ESF finansējuma tiks tērēti izglītības pasākumiem 2014.–2020. gadā. Jaunieši arī gūs netiešu labumu no ESF finansējuma aptuveni EUR 11 miljardu apmērā, kas paredzēts citām iniciatīvām, piemēram, nodarbinātības dienestu modernizēšanai vai pašnodarbinātības atbalstīšanai. Sagaidāms, ka saskaņā ar JNI veiktās darbības veicinās sadarbību starp dažādām iestādēm un dienestiem, lai integrētā veidā palīdzētu tieši NEET.

Kopš 2013. gada Eiropas Mācekļu alianse ir saņēmusi atbalstu no privātā sektora, savukārt Padomes ieteikuma par stažēšanās kvalitātes sistēmu⁽¹⁷⁾ mērķis kopš 2014. gada ir veicināt kvalitatīvu izglītību un taisnīgus darba apstākļus. Komisija uzlaboja gados jaunu darba meklētāju informēšanu sistēmā EURES, kas paredzēta informācijas apmaiņai par darba piedāvājumiem, kā arī atklāja sistēmu “Tava pirmā EURES darbvieta”, lai palīdzētu jauniešiem atrast darbu ārzemēs.

Papildus ES Drošības programmai un Parīzes deklarācijai, dalībvalstis apņēmas pastiprināt centienus veicināt visu jauniešu iekļaušanu un līdzdalību sabiedrībā. Ar darbībām, tostarp Eiropas Jaunatnes nedēļu, Komisija mobilizēja pilsonisko sabiedrību strādāt ar jautājumiem, kas saistīti ar iekļaušanu, pilsoniskumu un kultūru dialogu. Visas šīs jomas saņems lielāku finansējumu no programmas “Erasmus+”. Šie centieni papildina darbu, ko veic ES finansētais Radikalizācijas izpratnes tīkls (RAN), kurš norāda uz preventīvo nozīmi, kāda radikalizācijas problēmas risināšanā ir izglītībai un kritiskās domāšanas un demokrātisko vērtību mācīšanai. Šajā sakarā Komisija uzsver, ka ir svarīgi mudināt jauniešus ekstrēmistu vēstījumus uztvert kritiski⁽¹⁸⁾, un ka Erasmus+ sniedz iespēju atbalstīt mācību mobilitāti un partnerības starp ieinteresētajām personām, kas galu galā var palīdzēt jauniešiem attīstīt spēju pretoties ekstrēmistu uzskatiem⁽¹⁹⁾.

Konkrēti jaunatnes politikas pasākumi

ES sadarbība galvenokārt bija vērsta uz sociālo iekļaušanu un iespēju radīšanu jauniešiem, tostarp iespējām izmantot savas tiesības un politisko līdzdalību. Padome aicināja palielināt jaunatnes politikas ieguldījumu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanā un apstiprināja, ka tā ir iecerējusi uzlabot NEET iekļaušanu un veicināt jauniešu uzņēmējdarbības garu.

Kopš 2013. gada darbs ar jaunatni ir viena no ES jaunatnes programmas prioritātēm. Komisijas pētījums parādīja darbu ar jaunatni nozīmi dažādās jauniešu dzīves jomās⁽²⁰⁾, un 2015. gadā otrajā Eiropas kongresā par darbu ar jaunatni tika apzinātas vissteidzamāk risināmās problēmas un izteikts aicinājums izstrādāt Eiropas programmu darbam ar jaunatni.⁽²¹⁾ Turklāt Padome, ņemot vērā attiecīgo pētījumu rezultātus un ekspertu grupas darbu, aicināja Komisiju apsvērt iespēju nākt klajā ar priekšlikumu Padomes ieteikumam par darbu ar jaunatni.

Pastāvot bažām par jauniešu attālināšanos no tradicionālajām līdzdalības formām, Komisija apkopoja pierādījumus⁽²²⁾, ka jaunieši aizvien ir ļoti ieinteresēti piedalīties, taču viņi vēlas vairāk un dažādas līdzdalības iespējas. Politikas veidotāju uzdevums būs izstrādāt labāko risinājumu. Padomes 2015. gada Rezolūcija par to, lai veicinātu jauniešu līdzdalību Eiropas demokrātiskajā dzīvē, nodrošina satvaru šīs problēmas risināšanai.

⁽¹⁷⁾ OVC 88, 27.3.2014., 1. lpp.

⁽¹⁸⁾ “Radikalizācijas, kas rada terorismu un vardarbīgu ekstrēmismu, novēršana: ES atbildes pasākumu efektivitātes stiprināšana” (COM (2013) 941).

⁽¹⁹⁾ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-prevent/index_en.htm

⁽²⁰⁾ Pētījums *Value of youth work in the EU* (Pētījums par darbu ar jaunatni vērtību ES), 2014. gads; ekspertu grupas ziņojumi par jauniešu radošo un inovatīvo potenciālu un kvalitatīvajām pieejām darbā ar jaunatni.

⁽²¹⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8491-2015-INIT/en/pdf>

⁽²²⁾ Pētījums *Youth participation in democratic life*, (Pētījums par jaunatnes dalību demokrātiskajā dzīvē) 2013. gads.

No politikas līdz pārmaiņām praksē – programma “Erasmus+”

ES 2014. gadā sāka programmu izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā “Erasmus+”. Programmas budžets laikposmam līdz 2020. gadam ir EUR 14,7 miljardi, un ar to tiek atbalstīta četrus miljonus jauniešu un pedagogu mācību mobilitāte; 10 % no budžeta ir paredzēti jaunatnes pasākumiem, ar kuriem tiek finansēti aptuveni 400 000 jauniešu apmaiņas dalībnieku un 100 000 Eiropas Brīvprātīgo dienesta (EVS) dalībnieku. Šis finansējums ir par 80 % lielāks salīdzinājumā ar iepriekšējo programmu “Jaunatne darbībā”.

Programma “Erasmus+” nodrošina labāku saikni starp politiku un programmu nekā iepriekš. Tā finansē stratēģiskās partnerības starp izglītības pakalpojumu sniedzējiem, tādējādi sekmējot starpnozaru sadarbību. Instruments “Youthpass”⁽²³⁾ turpināja atbalstīt neformālās un ikdienējās mācīšanās atzišanu: kopš tā izveides valsts jaunatnes aģentūras ir izveidošas gandrīz 250 000 sertifikātu. Lai paplašinātu “Youthpass” ietekmes sfēru, Padome ierosināja šo instrumentu ieviest arī citās nozarēs un atbalstīt, ka tiek izmantoti nacionālie atzišanas instrumenti, kas veidoti, iedvesmojoties no minētā instrumenta.

Plašākas mērķauditorijas sasniegšana

Komisija apņēmas jauniešus labāk informēt par ES politikas un programmu sniegtajām iespējām, izmantojot gan tiešsaistes, gan bezsaistes rīkus. Vēl svarīgāk – tā vēlējās uzklaut viņu viedokļus un ierosinājumus. Eiropas Jaunatnes portāls, kura vienreizējo apmeklējumu skaits 2014. gadā sasniedza 1,5 miljonus, ir kļuvis par minēto darbību galveno publicitātes līdzekli; tajā tiek publiskoti sludinājumi par pārrobežu brīvprātīgā darba iespējām un nodrošināta piekļuve EURES informācijai par darba un stažēšanās piedāvājumiem. 2015. gadā Komisija Eiropas Jaunatnes nedēļas laikā notikušajās “Ideju laboratorijās” apkopoja jauniešu ierosinājumus. Šis pasākums sasniedza kopā 137 000 cilvēku dažādu pasākumu ietvaros un 1,2 miljonus cilvēku – izmantojot sociālos plašsaziņas līdzekļus.

Komisija turpinās uzlabot Eiropas Jaunatnes portāla un citu tiešsaistes platformu dizainu un funkcionalitāti. Tā ciešāk sadarbosies ar tīkliem, kam ir tieša saikne ar jauniešiem, piemēram, tīklu Eurodesk, kurā darbojas 1 200 informācijas speciālistu.

3.2. Dalībvalstu rīcība

Dalībvalstis aizvien vairāk īsteno transversālu jaunatnes politiku, kurā galvenā uzmanība pievērsta nodarbinātībai un sociālajai un pilsoniskajai iekļaušanai. Dalībvalstis ir veikušas vairākus pasākumus jauniešu integrēšanai darba tirgū, kas bieži vien ir kā daļa no garantijas jauniešiem un tiek atbalstīti ar ESF un JNI ietvaros pieejamajiem ES līdzekļiem. Turklāt 2014. gadā ar tiešu Komisijas atbalstu tika īstenoti 18 neliela apjoma pilotprojekti. Visas dalībvalstis ir iesniegušas garantijas jauniešiem īstenošanas plānus. Plānu īstenošanas progress tiek novērtēts Eiropas pusgada ietvaros. Partnerībās, kas izveidotas saistībā ar garantiju jauniešiem, lielākā daļa dalībvalstu iesaistīja jaunatnes organizācijas un divas trešdaļas dalībvalstu iesaistīja jaunatnes dienestus.

Reaģējot uz bažām par jauniešu sociālās atstumtības pieaugumu, gandrīz visas dalībvalstis īstenoja pasākumus, ar kuriem veicina NEET iekļaušanu. Lielākā daļa dalībvalstu apņēmas uzlabot kvalitatīvu pakalpojumu pieejamību jauniešiem, un 80 % atbalstīja darbu ar jaunatni un jauniešu centrus. Tomēr darbu ar jaunatni visā Eiropā ir skāruši budžeta samazinājumi⁽²⁴⁾, kamēr nabadzības un atstumtības riskam pakļauto jauniešu īpatsvara pieaugums palielina pieprasījumu pēc iejaukšanās pasākumiem.

Attiecībā uz līdzdalību 27 dalībvalstis izstrādāja mehānismus dialogam ar jauniešiem; 25 dalībvalstis nodrošināja valsts atbalstu jaunatnes organizācijām, un divas trešdaļas dalībvalstu veicināja tiešsaistes plašsaziņas līdzekļu izmantošanu un nodrošināja plašākas debašu iespējas. Dalībvalstis ir tiekušās iesaistīt jauniešus no visām sociālekonomiskām grupām, tomēr, tā kā dažās grupās līdzdalības rādītāji ir pastāvīgi zemāki, politikas veidotāji visos līmeņos varētu paveikt vēl vairāk, lai iesaistītu nepietiekami pārstāvētās grupas.

4. Jaunatnes sadarbības regulējuma pārvaldība un īstenošana 2013.–2015. gadā

Dalībvalstu ziņojumi par sadarbības regulējuma īstenošanu nodrošina stabilu pamatu ES jaunatnes sadarbības turpināšanai. Regulējums palīdzēja sekmēt valsts jaunatnes programmas un starpnozaru sadarbību jauniešu atbalsta jomā, kuru pamatā ir atbilstoši pierādījumi un pieredzes apmaiņa.

⁽²³⁾ “Youthpass” ir atzišanas instruments, ar ko atzīst neformālo un ikdienējo mācīšanos darbā ar jaunatni; to izmanto projektiem, ko finansē saskaņā ar programmas “Erasmus+” jaunatnes daļu. <https://www.youthpass.eu/en/youthpass/>.

⁽²⁴⁾ Pētījums *Value of Youth Work in the EU* (Pētījums par darbu ar jaunatni vērtību ES), 2014. gads.

Lai palielinātu regulējuma īstenošanas efektivitāti, Komisija un dalībvalstis varētu uzlabot apmaiņu ar attiecīgajiem datiem un citiem pierādījumiem, kuri ir ārpus jaunatnes jomas. Tajā pašā laikā tās varētu tos izmantot par pamatu tādai jaunatnes politikai, kas vairāk orientēta uz rezultātiem. Gan Komisijai, gan dalībvalstīm būtu jāatbalsta jauniešu problēmu iekļaušana citās politikas jomās. ES līmenī savstarpēju mācīšanos var dažādot, piemēram, radot papildu iespējas attiecībā uz mācīšanos no līdzbiedriem, kas pielāgota dalībvalstu dažādajām vajadzībām. Strukturētais dialogs ar jaunatni būtu jāpadara iekļaujošāks.

Galvenās darbības un instrumenti ir sīkāk aplūkoti turpmāk tekstā.

Regulējums kā programmas noteicējs

Regulējums deva spēcīgu impulsu valstu jaunatnes programmām. Kopš 2010. gada gandrīz visas dalībvalstis ir ieviesušas iniciatīvas vai instrumentus šajā jomā. Divās trešdaļās dalībvalstu regulējums pastiprināja valsts jaunatnes politikas prioritātes, un vienā trešdaļā – ietekmēja vietējo un reģionālo līmeni. 11 dalībvalstis savas valsts jaunatnes politiku pārorientēja atbilstoši regulējumam.

Regulējums sekmēja starpnozaru sadarbību. Lai nodrošinātu starpnozaru pieeju jaunatnes politikai, gandrīz visās dalībvalstīs ir izveidoti institucionalizēti mehānismi, piemēram, starpdepartamentu struktūras un regulāras starpmiņstrīpu sanāksmes.

ES Padomes pirmā darba plāna jaunatnes jomā (2014–2015) mērķis bija uzlabot regulējuma īstenošanu, un lielākā daļa dalībvalstu piedalījās darba plānā paredzētajās darbībās. Divdesmit trīs dalībvalstis uzskatīja, ka darba plāns ir attaisnojis savu mērķi un tas pienācīgi atspoguļo valstu prioritātes, taču dažas dalībvalstis brīdināja par riskiem, ko rada nekonsekventas vai paralēlas pieejas šim deviņus gadus ilgajam regulējumam.

Uz pierādījumiem balstīta politikas veidošana – kvantitatīva un kvalitatīva attīstība

Jauniešu situācija ES tiek regulāri novērtēta, pamatojoties uz infopaneli, kurā apkopots 41 rādītājs par apstākļiem, kas ietekmē jauniešus. ⁽²⁵⁾ Dalībvalstis šos rādītājus izmanto aizvien vairāk, kaut arī tā rezultātā vēl nav izstrādāta sistemātiska uz rezultātiem orientēta jaunatnes politika.

Rādītāji un citi pierādījumi, ko sniedz Eurostat, Eurofound un partnerība starp Komisiju un Eiropas Padomi, jo īpaši ar Eiropas jaunatnes pētnieku tīkla (PEYR) sagatavoto analīzi, palīdzēs dalībvalstīm un Komisijai noteikt jaunas tendences un attiecīgi pielāgot prioritātes.

Komisijai un dalībvalstīm ar šiem pierādījumiem (kas neaprobežojas vienīgi ar jaunatnes politikas jomu) jāapmainās ar citiem dalībniekiem, kas strādā ar jauniešiem. ES līmenī jaunais jaunatnes monitors (*youth monitor*) ⁽²⁶⁾ nodrošina lietotājdraudzīgu piekļuvi datiem tiešsaistē. No 2016. gada jaunā jaunatnes vikivietnē būs pieejama atjaunināta informācija par valstu politiku, tiesību aktiem un programmām jaunatnes jomā. To papildinās ar jaunu rādītāju sistēmu garantijas jauniešiem uzraudzībai, kuras pirmie dati gaidāmi 2015. gada beigās.

Savstarpēja mācīšanās – pieredzes apmaiņa

Dalībvalstis ir mācījušās cita no citas, galvenokārt piedaloties ekspertu grupās. Eksperti 2013.–2015. gadā pievērsās jautājumam par veidiem, kā atbalstīt jauniešu radošo un inovatīvo potenciālu, darba ar jaunatni devumu jauniešu problēmu risināšanai krīzes apstākļos un darba ar jaunatni kvalitāti. Konstatējumi tika izmantoti darbā, kas norisinājās Padomē, kā arī Izglītības, apmācības un jaunatnes foruma apspriedēs. ⁽²⁷⁾ Ņemot vērā 2015. gada ziņojumu par kvalitatīvu darbu ar jaunatni ⁽²⁸⁾, Padome izstrādāja secinājumus par darba ar jaunatni pastiprināšanu nolūkā nodrošināt saliedētu sabiedrību ⁽²⁹⁾, kuros ietverts aicinājums izstrādāt kvalitātes atsaucis un vadības instrumentu valstu organizācijām, kas veic darbu ar jaunatni.

Dalībvalstis mācījās cita no citas arī pasākumos, kas tika organizēti Komisijas un Eiropas Padomes partnerības ietvaros; mazākas dalībvalstu grupas rīkoja īpašu informācijas apmaiņu par kopīgu interešu jautājumiem, piemēram, par vietējā līmeņa darbu ar jaunatni.

⁽²⁵⁾ SEC(2011) 401.

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/youth/dashboard/index_en.htm

⁽²⁷⁾ Padomes 2014. gada 20. maija Rezolūcija par Eiropas Savienības darba plānu jaunatnes jomā 2014.–2015. gadam.

⁽²⁸⁾ *Quality Youth Work – A common framework for the further development of youth work* (Kvalitatīvs darbs ar jaunatni – vienota sistēma darba ar jaunatni tālākai attīstībai), http://ec.europa.eu/youth/library/reports/quality-youth-work_en.pdf

⁽²⁹⁾ 2015. gada maijs.

Lai pēc iespējas efektīvāk izmantotu dažādos savstarpējās mācīšanās pasākumus, nākamajā darba plānā būtu jāparedz elastīgas sistēmas izstrāde, lai atvieglotu piekļuvi informācijai un pasākumu rezultātiem. Tai būtu jāsekmē atziņu izmantošana un jāpalīdz izveidot sadarbību ar partneriem, kam ir kopīgas intereses.

Strukturētais dialogs – plašākas mērķauditorijas sasniegšana un dialoga integrēšana politikas programmā

ES strukturētais dialogs starp politikas veidotājiem, jauniešiem un to pārstāvjiem tiek plaši uzskatīts par daudzsološu veidu, kā uz klausīt jauniešus. Tā pirmais 18 mēnešu cikls, kurš beidzās 2011. gadā, palīdzēja veidot turpmākās ES iniciatīvas jauniešu bezdarba novēršanas jomā. 2013.–2015. gadā dialogā tika risināti jautājumi par sociālo iekļaušanu un iespēju radīšanu jauniešiem, un tā ieteikumi pēc tam tika aplūkoti Padomē.

Strukturētais dialogs kopš 2013. gada ir attīstījies, un tas ir labāk integrēts jaunatnes politikas programmā. Dalībnieku skaits ir palielinājies vairāk nekā divas reizes, un aptuveni 40 000 jauniešu piedalījās pēdējā ciklā, daudzi no tiem lielākas grupas vārdā. Turklāt, iedvesmojoties no šī dialoga, sāk veidoties arī valstu dialoga procesi.

Strukturētā dialoga potenciāls vēl netiek izmantots pilnībā. Tas joprojām nav sasniedzis plašu jauniešu grupu, kam ir mazāk iespēju un kuru politiskajam viedoklim ir mazāka rezonanse. Komisija aicina sasniegt plašāku mērķauditoriju, izmantojot *Erasmus+* stipendijas valstu centieni atbalstam un 2014. gadā ieviesto tiešsaistes konsultāciju instrumentu. Vēl viens uzdevums ir uzraudzīt, kā dialoga rezultāti tiek iestrādāti ES un valstu politikā. Visbeidzot, lai nodrošinātu pārskatatbildību un motivētu jauniešus turpināt iesaistīties, visu līmeņu politikas veidotājiem ar Eiropas Jaunatnes portāla un valstu darba grupu starpniecību ir jānodrošina labāka atgriezeniskā saite par jauniešu sniegtajām atbildēm. Atziņas, kas gūtas 2015. gada ES ziņojumā par jaunatni un notiekošajā ES sadarbības regulējuma starpposma izvērtējumā, var kalpot par iedvesmu turpmākiem strukturētā dialoga uzlabojumiem.

5. ES jaunatnes sadarbības turpmākā virzība (2016.–2018. gadā)

Vienlīdzīgas izglītības, darba un līdzdalības iespējas iekļaujošās kopienās

Pamatojoties uz ES politiskajām prioritātēm, dalībvalstu ziņojumiem par regulējuma īstenošanu, apkopotajiem datiem un pierādījumiem, sadarbības regulējuma nākamajā darba posmā par prioritāti būtu jānosaka:

- visu jauniešu sociālās iekļaušanas palielināšana, ņemot vērā fundamentālās Eiropas vērtības,
- visu jauniešu pastiprināta līdzdalība demokrātiskajā un pilsoniskajā dzīvē Eiropā,
- jauniešu vieglāka pāreja no jaunieša statusa uz pieaugušo dzīvi, jo īpaši integrācija darba tirgū.

Ņemot vērā prioritātes un lai arī dalībvalstu un Komisijas rīcībai ir jābūt vērstai uz visiem jauniešiem, īpaši uzsvēramas ir šādas grupas:

- marginalizācijas riskam pakļautie jaunieši,
- jaunieši, kas nav nedz nodarbināti, nedz iesaistīti izglītībā vai apmācībā (*NEET*),
- migrantu izcelsmes jaunieši, tostarp nesen ieradušies imigranti un gadus jauni bēgļi.

Komisija un dalībvalstis minētajās jomās veiks pasākumus, tostarp izmantojot ES darba plānu jaunatnes jomā, regulējumā ietvertos instrumentus un – attiecīgā gadījumā – īstenojot sadarbību citās politikas jomās, nolūkā veicināt:

- sociālās iekļaušanas un mērķauditorijas sasniegšanas pasākumus, ko veic, lai uzrunātu jauniešus ar atšķirīgu pieredzi, tostarp jauniešus, kuri cieš no nelabvēlīgiem apstākļiem, un nodrošinātu viņu līdzdalību sociālajās un pilsoniskajās norisēs,
- darba ar jauniešiem, jaunatnes organizāciju un tīklu spēju darboties kā iekļaušanas veicinātājiem, palīdzot jauniešiem iesaistīties, veikt brīvprātīgo darbu un radīt pozitīvas sociālas pārmaiņas kopienās,
- kvalitatīva darba ar jaunatni atzīšanu, attīstot tā spēju sasniegt mērķauditoriju un reaģēt uz jaunām sabiedrības, uzvedības un tehnoloģiju pārmaiņām,
- jaunus veidus, kā piedalīties demokrātiskajos procesos, un piekļuvi politisku lēmumu pieņemšanas procesam, izmantojot gan tiešsaistes, gan bezsaistes instrumentus,

- jaunas prasības attiecībā uz prasmēm, tostarp tādās jomās kā pilsoniskums, plašsaziņas līdzekļu lietotprasme un digitālā prasība, kritiskā domāšana un starpkultūru izpratne,
- jauniešu spēju piekļuvi viņu pamattiesībām un nediskriminācijas un starpkultūru izpratnes praksi, kā arī
- brīvprātīgo darbu, tostarp izmantojot tādas ES programmas kā EVS un jauno ES palīdzības brīvprātīgo iniciatīvu, kā veidu, kā apvienot mācīšanos un pilsonisko līdzdalību⁽³⁰⁾; valstu un starptautisko dalībnieku labāku savstarpējo papildināmību, lai vērstu plašumā pārrobežu brīvprātīgo darbu un nodrošinātu ciešāku saikni starp valstu brīvprātīgo darbu un EVS.

Atbilstīgi šīm prioritātēm ES strukturētajam dialogam ar jaunatni būtu jāveicina visu jauniešu iekļaušana tolerantā, daudzveidīgā un demokrātiskā sabiedrībā. Nākamajam dialogam jāasniedz daudz plašāka jauniešu grupu auditorija, jo īpaši grupas, kuras līdz šim nav iesaistījušās dialogā, un tas jāpanāk, cita starpā izmantojot vienkāršākus iesaistes instrumentus, kas pielāgoti jauniešu vajadzībām un ieradumiem.

Jaunatnes politika plašākā ES programmā

Jaunatnes politika nevar darboties nošķirti. Būtiska nozīme ir sadarbībai un papildināmībai ar citām politikas jomām, piemēram, nodarbinātības, izglītības, apmācības, veselības un labklājības, kultūras, digitālo plašsaziņas līdzekļu, ilgtspējīgas attīstības, pilsoniskuma un sporta politiku.

Sadarbības regulējums ar tajā ietvertu mehānismu palīdzību var atbalstīt šādu sadarbību. Izmantojot ES darba plānu, Komisija un dalībvalstis var turpināt īstenot un pilnveidot starpnozaru struktūras un darba metodes. Minētie pasākumi palīdz sasniegt vispārējos mērķus jaunatnes jomā – visiem jauniešiem izglītībā un darba tirgū radīt vairāk vienlīdzīgu iespēju un veicināt jauniešu aktīvu pilsoniskumu, sociālo iekļaušanu un solidaritāti.

Eiropas sadarbībai jaunatnes jomā vajadzētu būt daļai no plašākas jauniešiem paredzētas politiskās programmas. Lai panāktu reālu ietekmi, politikas veidotājiem ES un dalībvalstu līmenī jāsadarbojas ar vietējiem praktizējošiem speciālistiem, pakalpojumu sniedzējiem, pedagogiem un uzņēmumiem ar mērķi izmantot resursus un finansējumu tā, lai sasniegtu jauniešu kritisko masu. Tiem jātiecas sniegt inovatīvus risinājumus sarežģītajām parādībām – marginalizācijai, atstumtībai un līdzdalības trūkumam.

Visbeidzot, ir steidzami nepieciešams pastiprināt centienus. Lai lielākam skaitam jauniešu dotu reālas izredzes kļūt par pilntiesīgiem un aktīviem kopienas locekļiem, ir vajadzīga turpmākajiem uzdevumiem atbilstoša visaptveroša pieeja. Tādēļ ir nepieciešama saskaņota politikas programma, kas balstīta uz *Erasmus+*, garantiju jauniešiem un plašākiem ES finansējuma instrumentiem, piemēram, ESF un JNĪ. Ja iespējams, šie centieni ir jāatbalsta ar valsts un reģionālajiem resursiem.

⁽³⁰⁾ ES līmenī, neraugoties EVS labuma guvēju skaita divkāršošanās, pārrobežu brīvprātīgā darba gadījumu skaits joprojām ir neliels.